Катерина Салик

ФОРМУВАННЯ ДОБРОЗИЧЛИВИХ ВЗАЄМИН В УМОВАХ СПІЛКУВАННЯ

Мета гуманістичної філософії освіти закономірно зорієнтована на людину і полягає у формуванні творчо-гуманістичної особистості як цілісного суб'єкта культури. У сучасних наукових дослідженнях обґрунтовано актуальність «культуро-творчої освіти»: перехід від ідеї «освіченої людини» до ідеї «людини культури» (В. М. Біблер) з уявленнями про «гуманістичний тип особистості» (І. А. Зязюн).

Враховуючи нові складні умови, в яких відбувається навчання і виховання молодого покоління, постало питання актуалізації даної проблеми, пошуку нових концепцій і моделей соціально-педагогічної діяльності в навчальних закладах з метою формування доброзичливих взаємин.

Технологічний аспект педагогічної взаємодії в умовах навчального закладу розкривали Л. І. Божович, М. І. Боришевський, Ю. А. Гапон, Л. С. Нечепоренко та ін. Що стосується механізмів соціального становлення особистості, то цією проблемою займаються В. Г. Бочарова, А. П. Бурая, М. А. Галагузова, А. Й. Капська, Л. Д. Куренда, Г. М. Лактіонова, М. П. Лукашевич, С. Я. Харченко.

Водночас, не зважаючи на досить значну кількість праць у галузі педагогічної взаємодії, соціального становлення особистості, з'явилася і все частіше усвідомлюється науковцями та практиками суперечність між посиленням соціалізації педагогічного процесу і не розробленістю умов для соціально-педагогічного впливу на особистість, однією із яких є досить помітною така умова, як педагогічна взаємодія з молодшими школярами в період навчання в загальноосвітній школі.

«Доброзичливість» і «гуманність» поняття нероздільні. У педагогічному словнику за редакцією М. Ярмаченка даються такі трактування цих понять: «Доброзичливість – готовність сприяти благополуччю інших, бажати добра іншому»; «Гуманність – людинолюбство, одна з найважливіших якостей людини, що полягає в піклуванні про інших людей, особливо обділених природою чи суспільством».

Доброзичливі або гуманні взаємини у молодших школярів може формувати людина, яка сама володіє цими якостями. Гуманізм у вихованні передбачає спрямованість учителя на розуміння дитини та її потреб, знання закономірностей росту та розвитку дитячої особистості. Формування доброзичливих взаємин у молодших школярів ефективно здійснюється у процесі продуктивного педагогічного спілкування.

Значну роль у становленні доброзичливих взаємин відіграє дитяча прихильність. Ознаками прихильності до того чи іншого дорослого є такі:

об'єкт прихильності може краще за інших зрозуміти, відчути та заспокоїти дитину; учень частіше від усіх звертається за допомогою до нього; у присутності об'єкта прихильності дитина відчуває психологічний комфорт, вона позбавлена негативних емоцій.

Слід зазначити, що розвиток прихильності, як необхідної умови для успішного формування доброзичливих взаємин, цілком залежатиме від професійної підготовленості та індивідуально-особистісних особливостей самого вчителя. Перш за все – це здатність педагога відчути та відгукнутися на певні сигнали дитини (погляд, посмішка, сум, вербальне звернення тощо). Як правило, учні сильніше відчувають прихильність до тих учителів, які швидко та позитивно реагують на проявлену вихованцем ініціативу, вступають з ним у взаємодію, яка відповідає здібностям та стану дитини.

Необхідними якостями, що стимулюють розвиток прихильності дитини до вчителя є теплота, м'якість, підбадьорювання. Не менш важливим фактором ефективності педагогічного спілкування є наявність у педагога такої професійно-особистісної якості, як терпимість. Саме відсутність цієї риси, як правило викликає конфліктні ситуації у виховному процесі, коли вчитель позбавлений здатності чути та відчувати кожного учня. Феномен терпимості розглядається вченими у двох ракурсах: сенсуальна терпимість та диспозиційна терпимість (А. А. Реан) [1].

У практичній реалізації формування доброзичливості у процесі педагогічного спілкування перед учителем постає важливе завдання створення системи рухливої, творчої, взаємозбагачуваної взаємодії. Вихователь перш за все повинен завоювати дитячу довіру, зуміти проникнути у святая святих її внутрішнього світу та допомогти у складній справі самостановлення.

Одним із загальних принципів такого спілкування є *безумовне прийняття дитини* такою, як вона є. Це необхідно дитині для того, щоб почувати себе людиною. За рахунок такого безумовного прийняття дитина живиться емоційно, відчуває психологічний комфорт. Вже після встановлення добрих відносин, учитель може висловити й свої негативні почуття в разі необхідності, але дотримуючись наступних правил: а) висловлювати своє незадоволення лише окремими діями дитини, а не дитиною у цілому; б) судити дії учня, а не його почуття; в) незадоволення діями дитини не повинно бути систематичним [1].

Якщо дитина має емоційну проблему, її треба активно вислухати. Спосіб «*активного слухання»* означає «повернення» дитині у розмові того, що вона вам розповіла, та визначення (називання) того почуття, яке відчуває дитина (Ю. Б. Гіппенрейтер).

Список використаних джерел:

1. Педагогічний словник / За ред. М. Д. Ярмаченка. – К.: Педагогічна

думка, 2001. – 516 с.
2. Федій О. А. Гуманістичний аспект підготовки вчителя до продуктивного педагогічного спілкування // Підготовка педагогічних кадрів до роботи в умовах нової структури і змісту початкової освіти: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, Полтава, 23–25 квітня 2001 р. /Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. – Полтава: ПДПУ, 2001. – С. 49–52.